ASOS JOURNAL
The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 13, Sayı: 162, Mart 2025, s. 465-483

ISSN: 2148-2489 Doi Number: http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.80365

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date *17.01.2025*

Yayımlanma Tarihi / The Publication Date *25.03.2025*

Cevahir Selen GÖKÇE
Gazi Üniversitesi, Müzik Bölümü
sebaytemur@gmail.com
Orcid: 0000-0002-8492-1135

Doç. Dr. Ömer Bilgehan SONSEL
Gazi Üniversitesi
sonselbilgehan@gmail.com
Orcid: 0000-0001-5814-4363

MESLEKİ TÜKENMİŞLİK ALANINDA YAZILMIŞ YÜKSEK LİSANS, DOKTORA VE TIPTA UZMANLIK TEZLERİN İNCELENMESİ

Öz

Mesleki tükenmişlik, iş hayatında sıklıkla karşılaşılan ve bireyin hem iş hayatını hem de kişisel yaşamını olumsuz etkileyen bir durumdur. Sürekli devam eden stres, yüksek iş yükü, motivasyon eksikliği gibi nedenlerle ortaya çıkan bu durum, bireyin işine karşı olan ilgisini, enerjisini ve verimliliğini azaltmaktadır. Bu çalışmada Türkiye'de mesleki tükenmişlik alanında yazılan lisansüstü tezler incelenmiş ve erişime açık 410 tez farklı değişkenler açısından analiz edilmiştir. Araştırmanın örneklemi, Yükseköğretim Kurulu Tez Dökümasyon Merkezi'ne kayıtlı ve erişimi izinli yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık düzeyinde tamamlanmış tezlerle sınırlı tutulmuştur. Çalışmada mesleki tükenmişlik alanında yazılmış olan lisansüstü tezler; üniversitelere göre dağılımları, türleri, yazıldıkları yıllara göre dağılımları, kullanılan araştırma yöntemlerine ve veri toplama araçlarına göre dağılımları ve örneklem gruplarına göre dağılımları bakımından incelenmiş, sonuçların mesleki tükenmişlik alanındaki lisansüstü tezleri bir araya getirmesi ve yapılacak olan çalışmalara kaynak oluşturması amaçlanmıştır. Bu araştırma nitel bir çalışma olup verilerin toplanmasında doküman analizi

kullanılmıştır. Verilerin analizinde frekans (f) ve yüzde (%)'den yararlanılmış ve sonuçlar ilgili tablolarla gösterilmiştir. Araştırma sonucunda mesleki tükenmişlik alanında yazılmış olan lisansüstü tezlerin çok büyük bir kısmının yüksek lisans tezi olduğu, en çok çalışmanın Gazi Üniversitesi'nde yapıldığı, en çok araştırmanın 2023 senesinde tamamlandığı, çalışmalarda çoğunlukla nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı, veri toplama aracı olarak en çok anket tercih edildiği ve örneklem olarak çoğunlukla öğretmenler üzerinde araştırma yapıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Mesleki tükenmişlik, Tükenmişlik, Bibliyografya, Lisansüstü Tez.

REVIEW OF MASTER'S, PHD AND MEDICAL EXPERTISE THESES WRITTEN IN THE FIELD OF PROFESSIONAL BURNOUT

Abstract

Occupational burnout is a condition that is frequently encountered in business life and negatively affects both the professional and personal life of the individual. This situation, which occurs due to reasons such as continuous stress, high workload, lack of motivation, reduces the individual's interest, energy and productivity towards his/her job. In this study, postgraduate theses written in the field of occupational burnout in Turkey were examined and 410 theses open to access were analyzed in terms of different variables. The sample of the study was limited to theses completed at the master's, doctoral and medical specialty level, which were registered with the Thesis Documentation Center of the Council of Higher Education. In the study, the postgraduate theses written in the field of occupational burnout were examined in terms of their distribution according to universities, their types, their distribution according to the years they were written, their distribution according to the research methods and data collection tools used, and their distribution according to sample groups, and the results were aimed to bring together the postgraduate theses in the field of occupational burnout and to serve as a source for future studies. This research is a qualitative study and document analysis was used to collect the data. Frequency (f) and percentage (%) were used in the analysis of the data and the results were shown in the relevant tables. As a result of the research, it was concluded that most of the postgraduate theses written in the field of occupational burnout were master's theses, most of the studies were conducted at Gazi University, most of the studies were completed in 2023, quantitative research methods were used in the studies, questionnaires were preferred as the data collection tool and extrapolate mostly teachers were studied as the sample.

Keywords: Professional Burnout, Burnout, Bibliography, Graduate Thesis.

GİRİŞ

Tükenmişlik kavramı, bireyin gücünü yitirmiş olma, çaba göstermeme durumu olarak tanımlanabilir (sozlu.gov.tr). Bireylerin yaşam süreçlerinde karşılaştıkları orta yaş krizleri, statü kaygısı ve kariyerle ilgili yaşanan sıkıntılar gibi psikolojik stres kaynakları, tükenmişlik sendromunun ortaya çıkmasında önemli bir rol oynamaktadır. Bu tükenmişlik durumu, yalnızca

fiziksel ve zihinsel yorgunluk değil, aynı zamanda bilişsel işlevlerde bozulma, psikiyatrik rahatsızlıkların artışı gibi çok yönlü etkilerle kendini göstermektedir (Silah, 2005). Başka bir ifadeyle, bireyin hem özel yaşamındaki hem de iş yaşamındaki streslerle başa çıkma kapasitesinin aşıldığı bir durum olarak tanımlanabilir (Dolgun, 2010).

Tükenmişlik kavramı, 1970'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde hizmet sektöründe çalışan bireylerin mesleki yaşamlarında deneyimledikleri yıpranma ve tükenme durumunu ifade etmek için literatüre girmiş bir kavramdır. 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlayan sanayi devrimi, üretim süreçlerindeki hızlanma ile birlikte insanı biyolojik, psikolojik ve sosyal yapısıyla uyumsuz bir çalışma temposuna sürüklemiştir. 1950'li yıllardan itibaren hızla artan yaşam temposu, 1970'li yıllarda daha net bir şekilde görülmeye başlanmış ve insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olduğu fark edilmiştir. Bireyler üzerindeki bu olumsuz etkiler, başlangıçta genel bir stres kavramı altında incelenmiş olsa da, zamanla bu durumun daha özel bir psikolojik durum olan tükenmişlik kavramı ile daha iyi açıklanabileceği anlaşılmıştır (Tatlıoğlu, 2019). 1974 yılında ilk defa Freudenberger tarafından ortaya atılan tükenmişlik kavramı, bireyin fiziksel, duygusal ve zihinsel kaynaklarının tükenmesiyle karakterize edilen bir durum olarak literatüre girmiştir. Freudenberger'den sonra tükenmişlik kavramı ile ilgili pek çok araştırmalar ve tanımlar yapılmış ancak en önemli katkı 1981'de Maslach Tükenmişlik Envanteri'ni de geliştiren Christina Maslach'a aittir (Ardıç ve Polatcı, 2009). Maslach, tükenmişlik kavramını, hizmet sektöründe çalışan bireylerde sıklıkla gözlemlenen düşük kişisel başarı algısı, duyarsızlaşma ve duygusal tükenme gibi boyutlar üzerinden ele almıştır. Dünya Sağlık Örgütü ise 1988 yılında tükenmişliği, iş kaynaklı stresin uzun süre devam etmesi sonucunda ortaya çıkan ve bireyin işlevselliğini olumsuz etkileyen bir psikolojik yorgunluk olarak tanımlamıştır (Yılmaz, 2023).

Tükenmişlik araştırmaları, tarihsel süreç içerisinde üç farklı evreden geçmiştir. 1970'li ve 1980'li yıllarda ağırlıklı olarak tükenmişliğin tanımlanması ve teorik çerçevesinin oluşturulması üzerine çalışmalar yapılmış, 1980'li ve 1990'lı yıllarda ise bu kavramın deneysel olarak incelenmesi ve farklı değişkenlerle ilişkisi üzerine yoğunlaşılmış ancak altında yatan sebepler tam olarak açıklanamamıştır. 1990'lı yıllardan günümüze kadar geçen sürede ise tükenmişliğin karmaşık bir süreç olduğu ve farklı faktörlerin etkileşimi sonucu ortaya çıktığı yönünde görüş birliği oluşmuş, bu doğrultuda uzun dönemli takipler içeren çalışmaların sayısı artmıştır (Pehlavan, 2017).

Tükenmişlik Boyutları

Maslach ve Jackson'a göre tükenmişlik, bir psikolojik sendrom olarak, duygusal tükenme ile başlar, duyarsızlaşma ile devam eder ve kişisel başarı algısındaki düşüş ile sonuçlanır. Bu üç boyutlu model, tükenmişliğin gelişim sürecini anlamadaki önemini vurgulamaktadır.

•**Duygusal Tükenme:** Tükenmişliğin bireysel stres boyutunu oluşturup, en belirgin ve ilk ortaya çıkan belirtisi olarak kabul edilir. Aşırı iş yüküne maruz kalan bireyler, ortaya çıkan duygusal tükenme ile başa çıkabilmek için genellikle duygusal ve bilişsel olarak işlerinden uzaklaşmaya yönelik savunma mekanizmaları geliştirirler. Bu durum, çalışanların iş performanslarında düşüşe neden olur ve hizmet sundukları kişilere karşı empati ve yardım etme isteğini azaltır (Maslach, Schaufeli ve Leiter, 2001). Duygusal tükenme yaşayan bireyler, deneyimledikleri psikolojik zorlukları hafifletmek amacıyla duygusal bir kopuş yaşarlar. Bu süreçte, sosyal ilişkilerini işlevselliğe indirgeyerek, insanlarla olan etkileşimini asgari düzeye

çekerler. Ayrıca, kişilerarası ilişkilerde basmakalıp düşünce kalıpları ve genellemeler kullanarak, duygusal bağlanmayı en aza indirgemeye çalışırlar. Bu durum, bireyin katı ve esnek olmayan bir tutum sergilemesine neden olabilir (Basım ve Şeşen, 2006). Bunların bir sonucu olarak bireyler, deneyimledikleri duygusal tükenme nedeniyle, hizmet sundukları kişilere karşı daha önceki dönemlere kıyasla daha az verici ve ilgi gösterme eğilimindedirler. Tükenmişlik sendromu yaşayan bireyler, durumlarını ifade ederken duygusal tükenme boyutunu en belirgin ve sıklıkla ifade edilen belirti olarak öne çıkarırlar. Nitekim üç boyut arasında literatürde tükenmişlik üzerine yapılan çalışmaların büyük bir kısmı, duygusal tükenme boyutuna odaklanmıştır (Shirom, 1989, akt. Polatcı ve Diğerleri, 2015).

• **Duyarsızlaşma**: Tükenmişliğin kişilerarası iletişim boyutunu yansıtmaktadır. Bu boyut bireysel bir problem olmaktan çıkıp, kişiler arası ilişkilerde bozulmalara sebep olarak bir hastalık haline gelmiştir. Bireyin iş yaşamındaki yoğun stres dolayısıyla, farklı insanlara ve işine karşı duyarsızlaşma, ilgisizlik ve sertlik gibi tutumlar sergilemesi, tükenmişlik sendromunun ikinci boyutu olan duyarsızlaşmanın karakteristik bir belirtisidir (Musaoğlu, 2008). Tükenmişliğin duyarsızlaşma boyutu, bireyin iş arkadaşlarına ve hizmet verdiği kişilere karşı duyarsız, ilgisiz ve mesafeli bir tutum sergilemesiyle anlaşılır. Bu durum, bireyin sosyal ilişkilerinin işlevselliğini yitirdiğini ve yaşamında gereksiz bir yük oluşturduğunu düşünmesine yol açar. Ayrıca, birey bu durumdan duyduğu hoşnutsuzluk nedeniyle kendisine olumsuz değerlendirmeler yapabilir (Dalkılıç, 2014). Duyarsızlaşma boyutunun ilerlemesi ile birlikte bireyin başkalarına karşı sergilediği negatif tepkilerde artış gözlenir. Bu durum, bireyin karşı tarafa sert ve aşağılayıcı bir tutum takınmasına, taleplere duyarsız kalmasına veya gerekli yardımı sağlamada yetersiz kalması şeklinde kendini gösterebilir. Birey, zamanla insanları nesneleştirir ve onlara karşı duyarsızlaşır (Küçük, 2022). Tükenmişlik yaşayan bireylerin sergilediği duyarsızlaşma davranışı, psikolojik bir savunma stratejisi olarak değerlendirilebilir. Bireyler artan duygusal tükenme ve hayal kırıklığına karşı kendilerini korumak amacıyla, bu durumun yarattığı psikolojik gerginlikten bilinçli bir şekilde uzaklaşmaya çalışırlar. Bu savunma stratejisi, bireyi olumsuz duygulardan korurken, aynı zamanda sosyal ilişkilerinde ve iş performansında olumsuz sonuçlar doğurabilir (Maslach ve Goldberg, 1998).

• **Kişisel Başarı:** Tükenmişliğin kişisel gelişme boyutunu yansıtan düşük kişisel başarı hissi, genellikle duygusal tükenme ve duyarsızlaşma gibi diğer boyutların sonucu olarak ortaya çıkar ve bireyin kendine olan güvenini sarsar. Tükenmişlik sendromunun üçüncü ve önemli bir boyutu olan kişisel başarı algısındaki düşüş, bireyin kendi yetenekleri ve başarıları hakkındaki değerlendirmelerinin olumsuz yönde etkilenmesi anlamına gelir. Bu durum, bireyin iş yaşamındaki etkinliklerinin azalması, hedeflerine ulaşamama hissi ve sonuç olarak öz saygısındaki düşüşle kendini gösterir. Kişisel başarı algısındaki düşüş, biteyin motivasyonunu azaltır, öz güvenini sarsar ve depresyon gibi daha ciddi psikolojik sorunlara yol açabilir. Bu nedenle, tükenmişliğin bu boyutunun anlaşılması ve yönetilmesi, bireylerin ve kurumların sağlığı açısından büyük önem taşır (Gezer, 2009)

Tükenmişlik sendromu, bireyde fiziksel, psikolojik ve davranışsal olarak gözlemlenebilir belirtilerle kendini gösterebilir. Fiziksel belirtilerde, yorgunluk ve bitkinlik hissi, uyku düzeninde bozukluklar, tekrarlayan baş ağrıları, genel ağrılar, kilo kaybı, sindirim sistemi rahatsızlıkları, sık görülen nezle ve gripler gibi semptomlar görülebilir. Davranışsal belirtiler; espri anlayışının kaybolması, çabuk öfkelenme, başarısızlık hissi, işe gitmek istememe, hevesin kırılması, kolay ağlama, olayları erteleme, takdir edilmediğini düşünme gibi

yaklaşımlarla kendini gösterir. Anksiyete, depresyon ve yalnızlık, boşluk hissiyatı, çökkün duygu durumları ise tükenmişlik sendromunun psikolojik belirtileri arasındadır (Toğa, 2016).

Mesleki Tükenmişlik

Mesleki tükenmişliğin birçok nedeni vardır. Bu nedenlerin arasında ulaşılamaz hedefler koymak, aşırı iş yükü, motivasyonu düşük çalışma arkadaşları, kişinin kişilik özellikleriyle uyuşmayan iş görevleri ve yetersiz sosyal destek gibi faktörler sayılabilir. İş yaşamında iletişimsizlik, rekabet ve yüksek performans beklentileri gibi stres yaratıcı faktörler, bireylerde psikolojik sıkıntıların ortaya çıkmasına ve dolayısıyla sağlığın bozulmasına neden olmaktadır. Bu durum hem bireysel hem de örgütsel düzeyde verimliliği olumsuz etkileyen bir döngü oluşturmaktadır (Çiçek, 2024). Mesleki tükenmişliğin ortaya çıkmasında, işin niteliği (monotonluk, karmaşıklık), işyeri kültürü (rekabet, destek düzeyi), çalışma koşulları (çalışma saatleri, iş yükü), bireysel özellikler (eğitim düzeyi, kişilik özellikleri) ve örgütsel faktörler (rol belirsizliği, katılım düzeyi) gibi çok sayıda değişken etkili olmaktadır (Çelik, 2023). Buna ek olarak hizmet verilen hedef kitlenin talepleri, mesleki dayanışmanın eksikliği, performans değerlendirme sistemleri, teknolojik değişim, eğitim fırsatları, işyeri fiziksel koşulları, geri bildirim mekanizmaları, rol belirsizliği, iletişim sorunları, işyeri tacizi, gelişim fırsatları ve denetim yetersizliği gibi faktörler mesleki tükenmişlik riskini arttıran önemli etkenler arasında yer almaktadır (Yanar, 2011). Mesleki tükenmişliğin insanlarla yoğun etkileşim gerektiren mesleklerde çalışan bireyler, nesnelere yönelik görevlerde çalışanlara kıyasla daha yüksek düzeyde tükenmişlik yaşadıkları görülmektedir. Bu durum, insanlarla kurulan sosyal bağların, nesnelere yönelik görevlerde olduğu gibi somut ve ölçülebilir sonuçlara yol açmaması ve bu nedenle duygusal olarak daha yorucu olmasıyla açıklanabilir (Polatçı ve Diğerleri, 2015). Mesleki tükenmişlik sendromunun en fazla görüldüğü meslek grupları, doktorlar, hemşireler, fizyoterapistler vb. sağlık personelleri, öğretmenler, okul yöneticileri, akademisyenler vb. eğitimciler, sosyal hizmet uzmanları, psikologlar, devlet memurları vb. olmuştur. Bu alanda yapılan çalışmalar, (Bulduk, 2024; Şahin, 2024; Bıyıklı, 2022; Gümüş, 2017; Saygaz, 2018) alan yazında mevcuttur.

Tüm bu bilgiler ışığında araştırmanın problem cümlesi "mesleki tükenmiş alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezleri nasıl bir görünüm sergilemektedir" olarak belirlenmiştir. Bu ana problemden hareketle şu alt problemlere yanıt aranmıştır;

1. Mesleki tükenmişlik alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?

2. Mesleki tükenmişlik alanında yazılan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin türlerine göre dağılımları nasıldır?

3. Mesleki tükenmişlik alanında yazılan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin yazıldıkları senelere göre dağılımları nasıldır?

4. Mesleki tükenmişlik alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin, araştırma yöntemlerine göre dağılımları nasıldır?

5. Mesleki tükenmişlik alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin, veri toplama araçlarına göre dağılımları nasıldır?

6. Mesleki tükenmişlik alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin, meslek gruplarına göre dağılımları nasıldır?

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Karasar modeli, "bir sistemin ve ideal bir ortamın temsilcisi olup, yalnızca önemli görülen değişkenleri içine alacak şekilde, gerçek durumun özetlenmiş hali" olarak tanımlanmaktadır (2009, s. 76). Mesleki tükenmişlik alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerini incelemeyi amaçlayan bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Nitel araştırmaların kapsamında "en genel haliyle gözlem, söylev analizi, görüşme, doküman analizi gibi nitel veri toplama teknikleri kullanılmaktadır. Ayrıca, insana özgü algıların ve olayların, sosyal gerçeklikte ve doğal ortamında derinlemesine incelenmesinin esas olduğu nitel araştırmalar, farklı disiplinleri birleştiren bütüncül bir bakış açısına da sahiptir" (Merriam ve Grenier, 2019; akt: Baltacı, 2019, s. 370; Hatch, 2002).

Evren ve Örneklem

Evren, bir araştırmanın sorularını cevaplamak için ihtiyaç duyulan verilerin elde edildiği canlı ya da cansız varlıklardan oluşan en büyük grup olup, örneklem ise, evreni temsil etmek üzere çeşitli tekniklerle evren elemanlarından seçilen ve üzerinde inceleme yapılan gruptur (Büyüköztürk ve diğerleri, 2017, s. 82). Örneklemenin amacı onu temsil eden evren hakkında bilgi kazanmaktır (Özen & Gül, 2007, s. 394-422). Çalışmada Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Dokümantasyon Merkezi'nde "mesleki tükenmişlik" anahtar kelimesi ile ulaşılan 410 lisansüstü tez araştırma kapsamına alınmıştır. Araştırmanın evreni bu anahtar kelime ile elde edilen tüm tezlerdir. Ulaşılan tüm tezler araştırmaya dâhil edildiği için örneklem evreni temsil etmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma çerçevesinde Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Dokümantasyon Merkezi'nde "mesleki tükenmişlik" anahtar kelimesi ile tarama yapılmış ve 410 yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezine ulaşılmıştır. İncelemeye alınan tezler, üniversite dağılımlarına göre, tez türlerine göre, yazıldıkları senelere göre, araştırma yöntemlerine göre, veri toplama araçlarına göre ve meslek gruplarına göre sınıflandırılmış, yüzde (%) ve frekans (f) yöntemi ile tablolaştırılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Dokümantasyon Merkezi'nde "mesleki tükenmişlik" sözcüğü ile taranan 410 lisansüstü tezden elde edilen bulgu ve yorumlar yer almaktadır.

1. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 1. Mesleki Tükenmişlik alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin üniversitelere göre dağılımı

Üniversite Adı	Yüksek Lisans		Doktora		Tıpta Uzmanlık		TOPLAM	
	f	%	*f*	%	*f*	%	*f*	%
Gazi Üniversitesi	14	3,77	-	-	-	-	14	3,41

Marmara Üniversitesi	14	3,77	-	-	-	-	14	3,41
Atatürk Üniversitesi	11	2,96	1	4	1	7,14	13	3,17
İstanbul Aydın Üniversitesi	12	3,23	-	-	-	-	12	2,93
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	11	2,96	1	4	-	-	12	2,93
Yeditepe Üniversitesi	10	2,70	1	4	-	-	11	2,68
Sakarya Üniversitesi	6	1,62	2	8	2	14,29	10	2,44
Selçuk Üniversitesi	9	2,43	-	-	-	-	9	2,20
Dumlupınar Üniversitesi	7	1,89	2	8	-	-	9	2,20
Çağ Üniversitesi	9	2,43	-	-	-	-	9	2,20
Fırat Üniversitesi	9	2,43	-	-	-	-	9	2,20
Nişantaşı Üniversitesi	8	2,16	-	-	-	-	8	1,95
Kafkas Üniversitesi	8	2,16	-	-	-	-	8	1,95
İnönü Üniversitesi	8	2,16	-	-	-	-	8	1,95
Hacettepe Üniversitesi	2	0,54	4	16	1	7,14	7	1,71
Akdeniz Üniversitesi	7	1,89	-	-	-	-	7	1,71
Ege Üniversitesi	7	1,89	-	-	-	-	7	1,71
Mersin Üniversitesi	4	1,08	2	8	1	7,14	7	1,71
Bahçeşehir Üniversitesi	7	1,89	-	-	-	-	7	1,71
Okan Üniversitesi	7	1,89	-	-	-	-	7	1,71
Gelişim Üniversitesi	6	1,62	-	-	-	-	6	1,46
Gaziantep Üniversitesi	6	1,62	-	-	-	-	6	1,46
Necmettin Erbakan Üniversitesi	6	1,62	-	-	-	-	6	1,46
Sabahattin Zaim Üniversitesi	6	1,62	-	-	-	-	6	1,46
Beykent Üniversitesi	5	1,35	1	4	-	-	6	1,46
Maltepe Üniversitesi	6	1,62	-		-	-	6	1,46
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	5	1,35	-		1	7,14	6	1,46

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	4	1,08	1	4	-	-	5	1,22
İstanbul Üniversitesi	3	0,81	1	4	1	7,14	5	1,22
Cumhuriyet Üniversitesi	5	1,35	-	-	-	-	5	1,22
Abant İzzet Baysal Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Trakya Üniversitesi	3	0,81	-	-	1	7,14	4	0,98
Pamukkale Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Sütçü İmam Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Ahi Evran Üniversitesi	2	0,54	2	8	-	-	4	0,98
Celal Bayar Üniversitesi	3	0,81	1	4	-	-	4	0,98
Uludağ Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Kastamonu Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Kocatepe Üniversitesi	3	0,81	-	-	1	7,14	4	0,98
Dokuz Eylül Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Karadeniz Teknik Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Haliç Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Onsekiz Mart Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Ankara Üniversitesi	1	0,27	3	12	-	-	4	0,98
Ömer Halisdemir Üniversitesi	4	1,08	-	-	-	-	4	0,98
Sağlık Bilimleri Üniversitesi	2	0,54	-	-	2	14,29	4	0,98
Çukurova Üniversitesi	3	0,81	-	-	-	-	3	0,73
Karatekin Üniversitesi	3	0,81	-	-	-	-	3	0,73
İstanbul Ayvansaray Üniverstesi	3	0,81	-	-	-	-	3	0,73
Erciyes Üniversitesi	2	0,54	1	4	-	-	3	0,73
Zirve Üniversitesi	3	0,81	-		-	-	3	0,73

Başkent Üniversitesi	2	0,54	1	4	-	-	3	0,73
Dicle Üniversitesi	3	0,81	-	-	-	-	3	0,73
Balıkesir Üniversitesi	3	0,81	-	-	-	-	3	0,73
Üsküdar Üniversitesi	3	0,81	-	-	-	-	3	0,73
Uşak Üniversitesi	3	0,81	-	-	-	-	3	0,73
Ufuk Üniversitesi	1	0,27	-	-	2	14,29	3	0,73
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Süleyman Demirel Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Batman Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Adnan Menderes Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
İstanbul Topkapı Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
İstanbul Arel Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Karaelmas Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Bayburt Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Hitit Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Hasan Kalyoncu Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Biruni Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Türk Hava Kurumu Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49
Kırıkkale Üniversitesi	1	0,27	-	-	1	7,14	2	0,49
Karabük Üniversitesi	2	0,54	-	-	-	-	2	0,49

İstanbul Kent Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Bülent Ecevit Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Amasya Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Alparslan Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Bozok Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Hakkari Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Gümüşhane Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Yalova Üniversitesi	-	-	1	4	-	-	1	0,24
İstinye Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Erzincan Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Antalya Bilim Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
İstanbul Ticaret Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
İstanbul Gedik Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Işık Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Polis Akademisi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Anadolu Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Adıyman Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Katip Çelebi Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
İstanbul Bilgi Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Kocaeli Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Ordu Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Bitlis Eren Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Hacı Bayram Veli Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
İstanbul Medipol Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
İstanbul Teknik Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24

Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Munzur Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	0,27	-	-	-	-	1	0,24
TOPLAM	**371**	**100**	**25**	**100**	**14**	**100**	**410**	**100**

Tablo 1' de görüldüğü gibi mesleki tükenmişlik alanında toplam 105 farklı üniversite bünyesinde yazılan 410 tez taranmıştır. Mesleki tükenmişlik alanında en çok lisansüstü tez Gazi Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'nde yapılmıştır. Bu kurumları sırasıyla Atatürk Üniversitesi, İstanbul Aydın Üniversitesi ve Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin takip ettiği görülmektedir. Bazı üniversitelerin lisansüstü üç basamağın her basamağına yayın kazandırdığı görülmekteyken bazı üniversitelerin ise tek basamakta yayın kazandırdığı görülmektedir.

2. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 2. Mesleki Tükenmişlik alanında yazılan yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin türlerine göre dağılımları

Tez Türü	***f***	**%**
Yüksek Lisans	371	90,49
Doktora	25	6,10
Tıpta Uzmanlık	14	3,41
TOPLAM	**410**	**100**

Tablo 2'ye göre YÖK Tez Dokümantasyon Merkezi'nde taranan 410 lisansüstü tezin büyük bir çoğunluğu (%90,49) yüksek lisans tezidir. Doktora tezleri %6,10 tıpta uzmanlık tezleri %3,41 olarak yer almaktadır. Üniversiteler lisansüstü eğitimlerinde kontenjanlarını belirlerken her zaman yüksek lisans eğitimini diğer kademelere göre yüksek tutmaktadır. Lisansüstü eğitimde alanında kendini geliştirmek isteyen her birey yüksek lisansı bir eğitim basamağı olarak görürken, doktora ve tıpta uzmanlık eğitimleri genellikle akademisyenliğe yönelen mezunların devam ettiği bir eğitim basamağı olarak kalmaktadır. Bu durum Türkiye'deki neredeyse tüm üniversitelerde yüksek lisans programının olması ancak doktora programının halen belli üniversitelerle sınırlı olması ile açıklanabilir.

3. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Mesleki Tükenmişlik alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin yazıldıkları senelere göre dağılımları

Tablo 3 incelendiğinde mesleki tükenmişlik alanında yazılan lisansüstü tezlerin 2004-2024 seneleri aralığında yazıldığı görülmektedir. Bu alanda yazılan tezler, 2013 senesine kadar 12 tezin üzerine çıkamamış 2013 senesinden itibaren yükselişe geçmiştir. 2019 ve 2023 seneleri mesleki tükenmişlik alanında en çok tez yazılan seneler olmuştur. Bu durumun ülkemizdeki üniversite sayılarının artması ve lisansüstü eğitim veren kurumların sayısının artması ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Gelişen teknoloji ile ölçeklerin dijital olarak uygulanabilme imkânı araştırmacıların daha geniş kitlelere ulaşabilmesine ve daha fazla ölçek kullanabilmesine imkân tanımıştır. Covid-19 pandemisinin 2020 yılında ortaya çıkışı, akademik çalışmaların önemli ölçüde aksamasına ve eğitim süreçlerinde gecikmelere yol açmıştır. Bu durumun, 2020-2023 yılları arasındaki dönemde yayımlanan tez sayılarında gözle görülür bir düşüşe sebep olduğu düşünülmektedir.

4. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 4. Mesleki Tükenmişlik alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin, araştırma yöntemlerine göre dağılımları

Araştırma Türü	**Yüksek Lisans**		**Doktora**		**Tıpta Uzmanlık**		**TOPLAM**	
	f	**%**	***f***	**%**	***f***	**%**	***f***	**%**
Nicel Araştırma	338	91,11	20	80	14	100	372	90,73
Hem Nicel Hem Nitel Araştırma	22	5,93	5	20	0	0	27	6,59
Nitel Araştırma	11	2,96	0	0	0	0	11	2,68
TOPLAM	**371**	**100**	**25**	**100**	**14**	**100**	**410**	**100**

Tablo 4'te, mesleki tükenmişlik alanında yazılan lisansüstü tezlerin araştırma yöntemlerine göre dağılımları yer almaktadır. Tezlerin çok büyük bir kısmı (%90,73) nicel araştırma yöntemlerinden faydalanmakta, %6,59'u hem nicel hem nitel araştırma yöntemlerinden faydalanmakta, %2,68'i ise nitel araştırma yöntemlerinde faydalanmaktadır.

5. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 5. Mesleki Tükenmişlik alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin, veri toplama araçlarına göre dağılımları

Veri Toplama Aracı	**Yüksek Lisans**		**Doktora**		**Tıpta Uzmanlık**		**TOPLAM**	
	f	**%**	***f***	**%**	***f***	**%**	***f***	**%**
Anket	360	92,54	27	81,82	14	100	401	91,97
Görüşme	29	7,46	5	15,15	-	0	34	7,80
Deneysel	-	0	1	3,03	-	0	1	0,23
Kaynak Tarama	1	0,26	-	0	-	0	1	0,23
TOPLAM	**390**	**100**	**33**	**100**	**14**	**100**	**436**	**100**

Tablo 5'te, mesleki tükenmişlik alanında yazılan lisansüstü tezlerin veri toplama araçlarına göre dağılımları yer almaktadır. İncelenen 410 lisansüstü tezin içeriğinde veri toplama aracı olarak anket, görüşme, deneysel ve kaynak tarama yöntemleri tespit edilmiştir. Bu yöntemler bir tezde kendi başına kullanıldığı gibi, birden çok veri toplama aracıyla birlikte kullanılabilir. Bu durumda incelenen 410 tezde toplam 436 veri toplama aracı tespit edilmiştir. Tezlerin çok büyük bir kısmı veri toplama yöntemi olarak anketi kullanmış (%91,97), ikici olarak görüşme (%7,80) yönteminin tercih edildiği görülmüştür. Deneysel (%0,23) ve kaynak tarama (%0,23) yöntemlerinin sadece birer tezde kullanıldığı tespit edilmiştir. Mesleki tükenmişlik alanındaki yapılan çalışmalarda, bu olguyu ölçmek ve analiz etmek için geliştirilen ölçeklerin kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu ölçekler, araştırmacıların örneklemlerin deneyimlerini daha iyi anlamalarını ve tükenmişliğin farklı boyutlarını değerlendirmelerini sağlamıştır. Aynı zamanda anket yöntemi, daha kısa sürede daha geniş bir kitleye ulaşıma imkân sunduğundan büyük oranda tercih edilen bir veri toplama aracı olmuştur.

6. Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 6. Mesleki Tükenmişlik alanında yazılmış yüksek lisans, doktora ve tıpta uzmanlık tezlerinin, meslek gruplarına göre dağılımları

Meslek Grupları	*f*	%
Öğretmenler	203	49,51
Sağlık Personelleri	78	19,02
Kamu Personelleri	32	7,80
Spor Meslekleri	18	4,39
Masabaşı Çalışanlar	14	3,41
Akademisyenler	11	2,68
Diğer	54	13,17
TOPLAM	**410**	**100**

Tablo 6 incelendiğinde mesleki tükenmişlik alanında yazılan lisansüstü tezlerin örneklemlerinin çoğunlukla öğretmenler, sağlık personelleri, kamu personelleri, spor meslekleri, masa başı çalışanlar, akademisyenler ve diğer meslek gruplarından oluştuğu görülmektedir. Yapılan analizde, incelenen 410 lisansüstü tezin örneklem grubunun büyük bir kısmını öğretmenler (%49,51) oluştururken, bu grubu en yakın takip eden kesim ise sağlık personellerinden (19,02) oluşmaktadır. Kamu personelleri (%7,80) daha geniş bir başlığa sebep olması ile bu grupları takip eden üçüncü meslek grubu olduğu görülmektedir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Mesleki tükenmişlik üzerine yapılan lisansüstü tez incelemesinde 410 teze ulaşılmış olup, toplam 105 farklı üniversite bünyesinde en çok Gazi üniversitesi ve Marmara Üniversitesi'nde tez yazıldığı görülmüştür. Bu durum, ilgili üniversitelerde lisansüstü tezlerin diğer üniversitelere kıyasla daha fazla olması, bu kurumların lisansüstü eğitim geçmişlerinin daha eski bir süreye dayanması ile açıklanabilir. Alyörük (2016) yapmış olduğu "Türkiye' de Gitar Alanında Yapılan Lisansüstü Tezler: Bir Bibliyografya Çalışması" adlı çalışmasında, tezlerin üniversitelere göre dağılımında Gazi Üniversitesi'nin 23 lisansüstü tez ile ilk sırayı aldığı ve Marmara Üniversitesi'nin 18 tez ile ikinci sırada takip ettiğini belirtmiştir. Galip ve Demet Öner (2017) yapmış oldukları "Sosyal Bilgiler Eğitiminde Coğrafya Konuları Üzerine Yapılmış Lisansüstü Tezlere Yönelik Bir Analiz ve Bibliyografya Çalışması" adlı araştırmalarında, en fazla tezin yazıldığı üniversite olarak 15 tez ile Gazi Üniversitesi, ikincinin ise 8 tez ile Marmara Üniversitesi olduğunu tespit etmişlerdir. Yaşar ve Papatğa (2015) incelemiş oldukları, "İlkokul Matematik Derslerine Yönelik Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi" adlı çalışmalarında, en fazla tezin 9 tez ile Gazi Üniversitesi'nde yazıldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Bu alanda yazılmış olan lisansüstü tezlerin büyük bir çoğunluğunun yüksek lisans tezi, onu takiben doktora tezi ve en az sayıda tıpta uzmanlık tezi olduğu görülmüştür. Üniversitelerin yüksek lisans kontenjanlarını diğer kademelere göre yüksek tutmaları ve doktora programlarının halen belli üniversitelerle sınırlı olması bu durumu açıklamaktadır. Eliçin ve Diken (2011)

yapmış oldukları "Türkiye'de Yaygın Gelişim Bozukluklar Alanında Gerçekleştirilen Lisansüstü Tez Çalışmalarının Gözden Geçirilmesi" adlı çalışmalarında, bu alanda yazılan lisansüstü tezleri incelemiş ve 69 yüksek lisans ve 10 doktora olmak üzere toplam 79 tez çalışmasına ulaşmışlardır. Balcı (2013) yapmış olduğu, "Türkiye'de Çocuk Edebiyatı Üzerine Hazırlanan Lisansüstü Tezler Hakkında Bir Meta-Analiz Çalışması" adlı araştırmasında, tez türlerine ait dağılım sonucunda 237 adet yüksek lisans ve 30 adet doktora tezinin yazıldığını tespit etmiştir. Kaytez ve Durualp (2014) "Türkiye'de Okul Öncesinde Oyun ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi" adlı çalışmalarında, 32 yüksek lisans ve 6 doktora tezi olmak üzere toplam 38 tane tez yazıldığını belirmişlerdir. Üstün (2020) yapmış olduğu" Türkiye'de Üflemeli Çalgılar Alanında Yazılmış Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi" adlı araştırmasında, 176 adet yüksek lisans tezi ve 21 adet doktora tezi olduğunu tespit etmiştir. İlgili araştırmalarda bu çalışma ile benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür.

Mesleki tükenmişlik alanında yazılan lisansüstü tezlerin yıllara göre dağılımına bakıldığında, 2013 senesine kadar ivmenin durgun olduğu daha sonrasında artış göstermekte olduğu görülmektedir. 2019 ve 2023 senelerin mesleki tükenmişlik alanında en çok tez yazılan seneler olmuş, 2020 senesinde tez sayısı olarak ciddi bir düşüş görülmektedir. 2004 senesine kadar bu alanda hiç çalışmanın olmaması, zaman içerisinde tükenmişlik olgusunun ve mesleki tükenmişlik farkındalığının artması sonucunda alan yazında tükenmişlikle ilgili çalışmaların sayısının artmasına da katkı sağlamıştır. Dağlı (2022) yapmış olduğu, "Türkiye'de Eğitim Alnında Çocuk Hakları ile İlgili Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi" adlı araştırmasında, tezlerin yıllara göre dağılımında en fazla tezin 2019 yılında 23 tezle yapıldığını ve 2020 senesinde 3 teze kadar düştüğünü tespit etmiştir. Ateş ve Özparlak (2024) yapmış oldukları, "Türkiye'de Müzik Dersi Öğretim Programı Üzerine Yapılmış Olan Tezlerin Bibliyografik Yöntemle İncelenmesi" adlı çalışmalarında, 2019 yılında 7 tez ile en yüksek yayın yoğunluğuna sahip olduğu, ancak 2020 yılında bu sayının bir önceki yıla kıyasla ciddi bir azalma göstererek 1 teze kadar düştüğü görülmüştür

Alan tezinde incelenen 410 tezden 372 tanesinin nicel araştırma yöntemlerine dayandığı saptanmıştır. Hem nitel hem nicel araştırmalar 27, nitel araştırmalar ise 11 olarak görülmüştür. Bu alanda araştırmacıların nicel yöntemi tercih etmelerinin altında yatan başlıca nedenler arasında, büyük ve çeşitli örneklem gruplarına ulaşmanın kolaylığı, veri toplama süreçlerini hızlandırabilmeleri ve analiz süreçlerini diğer yöntemlere göre daha hızlı sürede analiz edebilme imkânı yer almaktadır. Keskin (2014) yapmış olduğu, "Öğrenme Stratejileri Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi" adlı çalışmasında incelediği tezler sonucunda nicel yöntemin daha çok kullanıldığı sonucuna ulaşmıştır. Köseoğlu ve Doğan (2020) yapmış oldukları, "Türkiye'de 2010-2017 Yılları Arasında Fen Bilgisi Öğretmenliği Bilim Dalında Yapılmış Olan Lisansüstü Tezlerin Analizi" adlı incelemelerinde kullanılan araştırma yönteminin en fazla nicel yöntem (177) olduğunu tespit etmişlerdir. Alp ve Şen (2021) yapmış oldukları "Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında Yazılan Lisansüstü Nicel Tezlerin İncelenmesi: Bir Sistematik Derleme" adlı araştırmalarında erişime açık olan 913 tezin, 688'inin nicel, 137'sinin nitel ve 88'inin hem nicel hem nitel yöntemler kullanıldığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışma ilgili alandaki araştırmalarla tutarlılık göstermektedir.

Mesleki tükenmişlik üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelemesi, bu çalışmalarda veri toplama aracı olarak en sık tercih edilenin anket (401) olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Ahi ve Kıldan (2013) yapmış oldukları "Türkiye'de Okul Öncesi Eğitimi Alanında Yapılan Lisansüstü Tezlerin İncelemesi (2002-2011)" adlı çalışmalarında veri toplama aracı olarak en çok anketin

(76) tercih edildiğini tespit etmişlerdir. Aydın ve Diğerleri (2018) yapmış oldukları "Sınıf Yönetimi Alanındaki Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi" adlı araştırmalarında toplam 92 veri toplama aracının içinde 59'unun anket tercih edildiği sonucuna ulaşmışlardır. Dertli ve Belli (2022) yapmış oldukları, "Spor, Sosyoloji ve Psikoloji İlişkisini Ele Alan Lisansüstü Tez Çalışmalarının Bibliyometrik İncelemesi" adlı incelemelerinde, en fazla nicel araştırma yöntemlerinden (68) veri toplama aracı olarak anket (58) yönteminin kullanıldığını tespit etmişlerdir. Bu çalışma, ilgili alandaki önceki çalışmalarla paralellik arz etmektedir.

Bu alanda yazılan lisansüstü tezlerde, örneklem olarak en çok öğretmenlerin (203) ve sağlık personellerinin (78) tercih edildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Cemaloğlu ve Şahin (2007) yapmış oldukları "Öğretmenlerin Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı çalışmalarında, genel olarak öğretmenlerin diğer meslek gruplarına kıyasla daha yüksek düzeyde stres yaşamasının altında yatan nedenlerin; öğrenci-öğretmen, okul-aile ilişkilerindeki çatışmalar, sınıflardaki yoğunluk, yetersiz fiziki imkânlar, toplumsal beklentilerin baskısı, disiplin problemleri, ödüllendirme ve karara katılımın sınırlı olması gibi faktörler olduğunu düşünmüşlerdir. Özellikle hizmet sektöründe çalışanlar, hizmet verdikleri insanlarla karmaşık ve çözümü zor olan psikolojik, sosyal veya fiziksel sorunlarıyla yakından ilgilenmek durumundadırlar. Bu durum hizmet verenlerin duygusal olarak yıpranmalarına ve uzun sürede kronik strese bağlı tükenmişliğe yol açan önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır (Maslach ve Jackson, 1981 akt. Akyürek 2020). Öğretmenler ve sağlık personellerinin mesleki yaşamlarının büyük bir kısmını insanlarla doğrudan iletişim içinde geçirmeleri ve bu iletişimlerin genellikle duygusal bir yük taşıması sebebiyle, bu meslek gruplarında çalışanların çevresel faktörlerden daha fazla etkilenerek tükenmişlik yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Bu nedenle, mesleki tükenmişlik üzerine yapılan araştırmalarda bu iki meslek grubunun sıklıkla örneklem olarak tercih edildiği görülmektedir.

Tüm bu sonuçlar ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

• Mesleki tükenmişlik alanında yazılan lisansüstü tezlerin yapıldığı üniversitelerin sayısı oldukça fazla gibi gözükse de bu çalışmaların üniversiteler arasında eşit olmayan bir şekilde dağıldığı görülmektedir. Yükseköğretim kurumlarının lisansüstü eğitim programlarına gösterdiği ilgi ve öğrenci kabulünün artışına rağmen mesleki tükenmişlik alanında yazılan tezlerin yoğunlaştığı belirli üniversiteler bulunmaktadır. Lisansüstü eğitim veren kurumlarda mesleki tükenmişlik alanında yapılan çalışmalara ağırlık verilmesi,

• Mesleki tükenmişlik tezleri incelendiğinde çok az sayıda çalışmanın doktora düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Doktora düzeyindeki tez çalışmalarının bu alana ağırlık vermesi için teşvik edilmesi,

• Mesleki tükenmişlik alanı ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin büyük bir kısmının nicel araştırma yöntemlerinden faydalanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu alanda daha derinlemesine bilgi edinilebilecek nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı çalışmaların yapılması,

• İncelenin mesleki tükenmişlik lisansüstü tezleri sonuçlarına bakıldığında veri toplama aracı olarak büyük çoğunluğun anket kullandığı görülmektedir. Bu alanda mesleki tükenmişliğe sebep olan sorunları derinlemesine incelemek ve kişisel analizlerde bulunma adına görüşme ve deneysel boyutu olan yeni çalışmalar yapılmasını,

• Mesleki tükenmişlik alanında yazılan lisansüstü tezlerin örneklemlerinin çok büyük bir oranlar öğretmenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Örneklem olarak tercih edilen meslek gruplarının çeşitlendirilmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

Ahi, B. & Kıldan, A. O. (2013). Türkiye'de okul öncesi eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi (2002-2011). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(27), 23-46.

Akyürek, M. İ. (2020). Öğretmenlerde tükenmişlik. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 1*(37), 35-47.

Alyörük, G. (2016). Türkiye'de gitar alanında yapılan lisansüstü tezler: bir bibliyografya çalışması. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19*(35), 55-79.

Alp, Ö. & Şen, S. (2021). Eğitim yönetimi ve denetimi alanında yazılan lisansüstü nicel tezlerin incelenmesi: bir sistematik derleme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 19*(1), 24-53.

Ardıç, K., & Polatcı, S. (2015). Tükenmişlik sendromu ve madalyonun öbür yüzü: işle bütünleşme. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi (32),* 21-46.

Aydın, A. & Slevitopu, A., & Kaya, M. (2018). Sınıf yönetimi alanındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18*(1), 41-56.

Ateş, H. & Serin Özparlak, Ç. (2024). Türkiye'de müzik dersi öğretim programı üzerine yapılmış olan tezlerin bibliyografik yöntemle incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 44*(3), 2423-2447.

Balcı, A. (2013). Türkiye'de çocuk edebiyatı üzerine hazırlanan lisansüstü tezler hakkında bir meta-analiz çalışması/a meta-analysis study on post-graduate theses written on children's literature ın Turkey. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9*(17), 195-206.

Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5*(2), 368-388.

Basım, H. N. & Şeşen, H. (2006). Mesleki tükenmişlikte bazı demografik değişkenlerin etkisi: Kamu'da bir araştırma. *Ege Akademik Bakış, 6*(2), 15-23

Bıyıklı, E. (2022). *Pandemi döneminde bilişim teknolojileri öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Eğitim Teknolojileri Anabilim Dalı. İstanbul.

Bulduk, B, N. (2024). *Öğretmenlerin mesleki tükenmişlikleri ile okul yöneticilerinin yeterlikleri ve hizmetkar liderlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. Eğitim Bilimler Anabilim Dalı. İstanbul.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri.* Pegem akademi, Ankara.

Cemaloğlu, N., & Erdemoğlu Şahin, D. (2007). Öğretmenlerin mesleki tükenmişlik düzeylerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Education Journal, 15*(2), 463-484.

Çiçek, M, O. (2024). *Öğretmenlerin öz yeterlilik inançları ile mesleki tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki ve bazı değişkenlere göre incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. Ankara.

Çelik, O, Ç. (2023). *Mesleki tükenmişlik kavramı ve mesleki tükenmişlik düzeyinin demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Nişantaşı Üniversitesi. Lisansüstü Eğitim Enstitüsü. İşletme Anabilim Dalı. İstanbul.

Dağlı, S. K. (2022). Türkiye'de eğitim alanında çocuk hakları ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi, 3*(1), 22-34.

Dalkılıç, O. S. (2014). *Çalışma hayatında tükenmişlik sendromu: tükenmişlikle mücadele teknikleri*. Nobel Yayıncılık.

Dertli, Ş., & Belli, E. (2023). Spor, sosyoloji ve psikoloji ilişkisini ele alan lisansüstü tez çalışmalarının bibliyometrik incelemesi. *Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (16), 1-21.

Dolgun, Uğur, (2010), *örgütsel davranışta güncel konular, tükenmişlik sendromu*, Editör: Derya Ergun ÖZLER, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Kütahya, ss. 301-303.

Eliçin, Ö. & Diken, İ. H. (2011). Türkiye'de yaygın gelişimsel bozukluklar alanında gerçekleştirilen lisansüstü tez çalışmalarının gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 12*(02), 17-44.

Gezer, E. (2009). *Stres veren yaşam olaylarının, öğretim elemanlarının, depresyon ve tükenmişlik düzeylerine etkisi.* Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Ankara

Gümüş, İ. (2017). *Sağlık çalışanlarının mesleki tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi: Tekirdağ'daki sağlık çalışanlarını üzerine bir araştırma.* Yüksek Lisans. İstanbul Gelişim Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı. İstanbul.

Kaytez, N., Kaytez, N., & Durualp, E. (2014). Türkiye'de okul öncesinde oyun ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *International Journal of Turkish Education Sciences,* (2), 110-122.

Keskin, A. (2014). Öğrenme Stratejileri Konulu Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Diyarbakır.

Küçük, F. (2022). *Çalışan kadın öğretmenlerdeki mesleki tükenmişlik durumunu Maslach tükenmişlik modeli ile açıklama: Aka Koleji örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Ticaret Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Köseoğlu, S. & Eroğlu Doğan, E. (2020). Türkiye'de 2010-2017 yılları arasında fen bilgisi öğretmenliği bilim dalında yapılmış olan lisansüstü tezlerin analizi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, *19*(75), 1122-1147.

Maslach, C., Schaufeli, W. B. & Leiter, M. P. (2001), "Job Burnout". *Annual Review Psychology*, (52), 397-422.

Maslach, C. & Goldberg, J. (1998), "Prevention of Burnout: New Perspectives". *Applied and Preventive Psychology*, (7), 63-74.

Musaoğlu, Z. (2008). *Trakya üniversitesi öğretim elemanlarının sağlıkla ilintili yaşam kalitesi.* Uzmanlık Tezi, Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Edirne.

Öner, G. & Öner, D. (2017). Sosyal bilgiler eğitiminde coğrafya konuları üzerine yapılmış lisansüstü tezlere yönelik bir analiz ve bibliyografya çalışması. *Bogaziçi University Journal of Education, 34*(2), 13-34.

Özen, Y. & Gül, A. (2007). Sosyal ve eğitim bilimleri araştırmalarında evren-örneklem sorunu. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi* (15), 394-422.

Pehlevan, O. (2017). *112 acil sağlık hizmetlerinde çalışan personelin tükenmişlik ve iş doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Polatçı, S., Ardıç, K. & Türkan, G. (2014). Bağlılık boyutlarının tükenmişlik boyutları üzerindeki etkisinin incelenmesi. Yönetim ve Ekonomi Dergisi, 21(2), 281-292.

Saygaz, F. (2018). Sağlık Kurumlarında Çalışan Kadınların Mesleki Tükenmişlik Düzeyinin İş doyumuna Etkisi: Kahramanmaraş'ta Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Anabilim Dalı. Gaziantep.

Silah, M. (2005). *Sosyal Psikoloji*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları

Şahin, E. (2024). *Öğretmenlerin bilişsel esneklik, duygu düzenleme becerileri ve mesleki tükenmişliklerinin psikolojik iyi oluşları üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Topkapı Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.

Tatlıoğlu, K. (2019). Maslach ve jackson'un tükenmişlik modeli bağlamında tükenmişlik kavramı. *III. Uluslararası Taras Şevşenko Sosyal Bilimler Kongresi,* 357-367.

Toğa, N. (2016). *Örgütsel adalet algısının tükenmişlik sendromuna etkisi ve bir uygulama.* Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Malatya.

Türk Dil Kurumu (t.y.) Türk Dil Kurumu Sözlükleri. 3 Ocak 2025 tarihinde https://sozluk.gov.tr/ adresinden edinilmiştir.

Üstün, H. (2020). Türkiye'de üflemeli çalgılar alanında yazılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Balkan Müzik ve Sanat Dergisi 2*(1), 26-41.

Yanar, A, İ. (2011). *Anadolu lisesi öğretmenlerinin mesleki tükenmişliklerinin ve örgütsel bağlılıklarının çalıştıkları okulların 2010 YGS'deki başarılarına göre incelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Yaşar, Ş. & Papatğa, E. (2015). İlkokul matematik derslerine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 5*(2), 113-124.

Yılmaz, V. (2023). *Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki tükenmişlik düzeyleri ve iş tatmin düzeyleri arasındaki ilişki.* Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.